

‘we moeten teveel op tournee’

interview met ivo van hove

auteur: anita twaalfhoven

in: Boekman 67 ‘Vlaanderen en Nederland’, verschijnt begin juni www.boekman.nl

Ivo van Hove is directeur en artistiek leider van Toneelgroep Amsterdam. Hij kwam indertijd naar Nederland, omdat er in Vlaanderen te weinig ruimte was in het circuit van de grote zalen. Inmiddels ziet hij een tegenovergestelde beweging ontstaan, van artistiek leiders die Nederland inruilen voor Vlaanderen.

‘Het Vlaamse theaterlandschap ziet er anders uit dan het Nederlandse’, zegt Ivo van Hove. ‘Niet alleen omdat het om een kleiner gebied gaat, het is ook anders gestructureerd. Minister Anciaux kiest expliciet voor een versterking van de positie van de grote gezelschappen, met relatief hogere subsidies. De drie grote Vlaamse gezelschappen, het NTGent, Het Toneelhuis in Antwerpen en de KVS in Brussel, fungeren als vlaggenscheppen. Met als de bootjes daaromheen de kleinere, rondreizende gezelschappen. In Nederland is het motto daarentegen “hoe meer zielen hoe meer vreugd”. Het theaterbeleid lijkt een ode aan de versplintering.’

Dat begint al bij de theateropleidingen, stelt hij. ‘Het is geen politiek correcte gedachte, maar het onderwijs is niet scherp en niet kritisch genoeg. De selectie is te soepel en een te groot aantal mensen studeert af. Als beginnend theatermaker kun je vervolgens tien jaar lang bezig blijven bij werkplaatsen, ook zonder één succes te behalen. En uiteindelijk wil elke regisseur het liefst een eigen gezelschap. Het aantal subsidieaanvragen neemt dan ook met elke nieuwe kunstenplanperiode toe. Met als gevolg dat het voor de grote gezelschappen steeds moeilijker is om uit te breiden. De overheid kort onze subsidies in met de meest absurde argumenten. Zoals “dan vlieg je maar geen regisseurs meer in uit Japan!”. Maar een vliegticket meer of minder heeft nauwelijks invloed op de begroting. Subsidiegevers weten vaak niet waarover ze spreken. Ik ben hier indertijd naar toe gekomen, omdat er voor jonge theatermakers in Vlaanderen geen plek was in de grote zaal. Maar nu zie je een tegenovergestelde beweging ontstaan. Zo is Guy Cassiers van het ro theater vertrokken naar Het Toneelhuis en Johan Simons is van ZT Hollandia naar het NTGent gegaan. Ik ben een van de laatst overgebleven Vlaamse artistiek leiders in Nederland.’

De toenemende versplintering komt het theaterklimaat in Nederland niet ten goede, vindt Van Hove. Hij pleit voor een versterking van de positie van de grotere gezelschappen, bijvoorbeeld door hen een rol te geven als stadsgezelschap. 'Anders dan Vlaanderen kent Nederland geen stadsgezelschappen, die zich specifiek richten op het publiek in hun stad en daartoe het eigen theater beheren. In Nederland is rondreizen het motto, vanuit een oude socialistische gedachte dat de kunst het publiek moet opzoeken en niet andersom. Ik ben niet tegen reizen, maar het moet beperkt blijven. Reisvoorstellingen zijn een probleem voor grote gezelschappen. Om in de avond in Enschede te spelen, moeten we om twee uur 's middags vertrekken en als het om een grote zaalvoorstelling gaat, met omvangrijke decors, zijn er drie technische ploegen nodig om op te bouwen en weer af te breken.' Van Hove is niet de enige die zich hierover beklagt: 'In de theaterwereld is het reizen door het land momenteel een hot item. Als gezelschappen bijvoorbeeld de ene avond in Enschede staan en een volgende avond in IJmuiden, is het moeilijk om een band met het publiek op te bouwen.'

Mede om hieraan te ontsnappen, is Van Hove een langdurig samenwerkingsverband aangegaan met Johan Simons, artistiek leider van het NTGent. 'We maken de komende jaren een serie van vier grootschalige coproducties, die in beide steden gedurende een langere periode spelen en verder niet op tournee gaan. Je kunt je afvragen welk doel het dient om voortdurend met grote gezelschappen op tournee te gaan, als er in de directe omgeving ook voldoende publiek te vinden is. Amsterdam heeft, net als bijvoorbeeld Utrecht of Rotterdam, een bloeiende theatercultuur en er is een geïnteresseerd publiek. Ook jongeren zien de Stadsschouwburg als een hippe plek, waar ze graag naar toe gaan. Het is voor Toneelgroep Amsterdam dan ook geen probleem om de zaal gedurende een langere periode vol te krijgen. Zo heeft Perfect Wedding drie weken aaneengesloten gestaan en het was elke avond uitverkocht, met relatief dure toegangskaarten. Mensen komen niet alleen kijken naar een specifieke voorstelling, ze komen ook omdat ze de acteurs kennen en juist hén willen zien spelen. Amsterdammers willen een gezelschap dat van hén is. Toneelgroep Amsterdam is in die zin aantrekkelijk. Het gezelschap beschikt over een ensemble van een twintigtal acteurs, die bijna allemaal afkomstig zijn uit de hoofdstad.'

De Stadsschouwburg is, tot op zekere hoogte, het huistheater van TA. 'Maar elke dag die ik wil reserveren, moet ik een jaar op voorhand vastleggen. Het ontbreekt aan ruimte om ad-hocactiviteiten in de schouwburg te plannen en dat maakt het moeilijk om flexibel in te spelen op de actualiteit. De huidige verdeelsleutel is 110 avonden voor Toneelgroep Amsterdam en de overige avonden is de zaal bezet door gastspelers van buiten. Dat is een verbetering ten opzichte van vroeger, want aanvankelijk ging het om slechts 45 avonden.'

In 2007 ziet de situatie er rooskleuriger uit en krijgt TA de schouwburg 200 avonden ter beschikking. Ook de nieuw te bouwen zaal achter de schouwburg biedt mogelijkheden. 'Mijn relatie met de directie van de Stadsschouwburg is goed, we kunnen samen door één deur. Maar de ruimte voor TA zou niet afhankelijk mogen zijn van het feit dat Melle Daamen en Ivo van Hove goed met elkaar overweg kunnen. Niet alleen in België, ook in landen als Duitsland, Frankrijk, Italië of Spanje is het gangbaar dat theatergezelschappen zélf de schouwburg uitbaten.' Van Hove zou dit concept ook in Nederland willen invoeren. 'De ultieme stap zou zijn dat Toneelgroep Amsterdam de Stadsschouwburg in eigen beheer krijgt', stelt hij.

Anita Twaalfhoven is redacteur van Boekman en stafmedewerker van de Boekmanstichting